

1928

Universul Literar

Anul XLIV Nr. 12

18 Martie 1928

5 Lei

UMANISTUL

sufletul românesc

UMANISTUL

PROF. CANTACUZINO

Dr. M. NASTA

Mare iubitor al literaturilor clasice, grecească și latină, profesorul Cantacuzino e în același timp și cel mai autentic exemplar al umanismului în sensul viu al cuvântului: un om în fața vieții, înțelegând-o și dominând-o. Moștenitor al unui nume mare, bogat și înzestrat cu o strălucită inteligență ar fi putut deveni un amator (acesta e opusul cuvântului humanist, astăzi) ar fi putut culege adică din viață numai plăceri și satisfacții ale vanității. Acum când se discută atât de mult rolul și caracterul boeriei la noi, personalitatea acestui savant apare ca un impresionant răspuns. Nici unul dintre caracterele vieții n'a rămas strein, neîncadrat în întrebări, pentru profesorul Cantacuzino. Se știe că e posesorul uneia dintre cele mai strălucite colecții de artă, căci pasiunea frumosului a fost dintre cele care nu l-au părăsit niciodată. A fost cunoscut totdeauna ca un sprijinitor al muncitorimii și se spune, nu de multe ori departe chiar de socialism, căci numai unui „amator” îi poate rămâne streină suferința mare a mulțimii.

Din știință însă și a ales capitulul cel mai greu de umanitate largă și cel mai eficient: prevenirea boalelor cu caracter social. Tuberculoza și holera au fost întâmpinate de el ca de un ostaș.

Nu totdeauna un mare savant înseamnă și o conștiință chinată de întrebări morale, dar se poate spune despre profesorul Cantacuzino că e conștiința însăși.

Cuprinzătoare și magnifică personalitate, demnă — prin această permanență confruntare a sufletului cu lumea din afară — de marile figuri ale umanismului.

CAMIL PETRESCU

O dragoste profundă pentru frumusețile naturii, o curiozitate pasionată pentru misterele ei, o sensibilitate vie, o simpatie făcută din înțelegere, pentru toate frământările sufletului omenesc, sunt la baza întregii activități de naturalist, medic, igienist, profesor și iubitor de artă a profesorului Cantacuzino.

Atras din tinerețe de științele naturale, pe care le studiaza odată cu medicina este pe punctul de a se consacra lor, când, luând cunoștință de primele cercetări ale lui Metchnikoff asupra imunității, entuziasmat de opera savantului rus, intră în laboratorul acestuia de la Institutul Pasteur. De la prima lucrare făcută aci, mecanismul imunității este una din preocupările lui de competență și într-o serie de lucrări pune în evidență rolul fagocitozei în apărarea organismului în contra vibriunii holerice și a spiritului paserilor, cercetează origina și locul de formare al anticorpilor, dând unul dintre primii un exemplu de formarea locală a lor (formarea de precipitine în peritoneul parietal), lămurște mecanismul distrugerii celulelor străine în organism, semnaleză rolul stimulant asupra hematopoezei pe care-l au dozele mici de hemolysină.

Complexitatea fenomenelor biologice la animalele superioare, părăndu-i-se un obstacol la lămurirea mecanismului imunității, se adresează, după exemplul lui Metchnikoff, organismelor inferoare, nevertebrate, și într-o serie de cercetări neîntrerupte — dela 1912 la 1926 — adună un material neprețuit de observații, deopotrivă de interesante pentru biologie în general ca și pentru imunitate în special. Formarea de anticorpi nu e un privilegiu al mamiferelor, nevertebratele fac și ele uz de acest mijloc de apărare, producerea lor e numai o chestie de timp. Fie că e provocată în mod experimental, fie că se întâlnește ca o funcție fiziologică la animale de specii diferite, trăind în simbioză mutualistă, și imunizate grație anticorpilor specifice, unul în contra toxinelor celuilalt. Dar descompunerea fenomenelor în elementele lor nu face decât să desvăluie mai mult toată complexitatea lor. Pe lângă cele două aspecte până atunci cunoscute ale imunității, cea umorală care se manifestă prin anticorpi, cea celulară reprezentată prin fagocitoză, profesorul Cantacuzino pune în evidență o acțiune de apărare paracelulară, care se exercită în afară de celulă, însă numai în imediatul contact în această „imunitate de contact”. De asemenea studiul nevertebratelor îi ofera numeroase dovezi că imunitatea nu se exercită numai prin funcțiunile anumitelor celule sau produse speciale, dar că toate celulele constituente ale animalului imun sunt înzestrate cu o mai mare rezistență față de produsele toxice străine.

Metoda atât de fertilă în rezultate este în curând aplicată de numeroși cerce-

tători și pe măsură ce numărul lor crește, ce faptele adunate constituie un nunchiu din ce în ce mai important simte nevoia unei sinteze a lor, și totuși Societății de Biologie din București pune la ordinea zilei, cu ocazia unei reuniuni festive pentru serbătorirea a 50 ani de existență, chestiunea imunității la nevertebrate însărcinând pe profesorul Cantacuzino cu întocmirea raportului.

Prin studiile asupra scarlatinei făcute în 1911, reușește pentru prima dată să transmită această infecție la animale de laborator, maimuțe și iepuri, schizând calea cercetărilor experimentale ale acestei boli. Mai în urmă când profesorii americani au adus multe prezumții în favoarea ipotezei că un streptococ special ar fi cauza scarlatinei, profesorul Cantacuzino arată că unele caracterele pe care se bazează această afirmație, aglutinabilitatea prin căldură a scarlatinișilor poate fi dobândită și de streptococi de altă origine, dacă au fost cultivați în contact cu produse filtrate de laborator, și că această nouă proprietate astfel dobândită se transmite în mod ereditar. Faptul acesta pe care-l pune în evidență extremă complexitate a problemei scarlatinei, și care a devenit încă mai mare în urma descoperirii că această boală e cauzată de un streptococ atenuat ca fenomen biologic. Verificarea atenuației a fost făcută de numeroși profesori și lucrarea a fost punctul de plecare a numeroase cercetări făcute în țară și străinătate.

Interesat de problema patogeniei și de a o rezolva încă de la începutul studiilor sale, profesorul Cantacuzino a realizat deja în lucrarea inaugurată în 1894 consacrată „Modului de distribuție în organismul uman al vibriunii holerice în organismul uman”, căci a demonstrat că calea bucală în contra acțiunii infecțioase, metodă redescoperită și utilizată de alți autori abia în anii următori. Observațiile chimice și epidemiologice făcute în cursul campaniei de igienă în 1913 îi sugeră importanța pe care o au alterațiile fiziologice banale ale mucoasei intestinale în patogena holerice, și punct de plecare a unei serii de cercetări experimentale care demonstrează că veridicitatea acestei ipoteze, în același timp punând în evidență rolul pe care îl joacă de anticorpi în părțile intestinale și în joacă în creierea unei imunități locale; noțiune nouă și încă nestudiată și apreciată la adevărata ei valoare pe vremea aceea.

În fine rezultatul vaccinărilor antiholerice din anii 1913 și 1916—18, confirmând ceea ce atenuația în știința umană a rămas cunoscut ca: „experiența română”, magistral studiat și expus de profesorul Cantacuzino în 1920, rezolvă zintă cel mai complet studiu al imunității și cea mai strălucită și convinsătoare demonstrație a eficacității acestor metode.

Tot din timpul războiului datează o serie de studii experimentale și microbiologice asupra tifosului exantematic.

recum și semnalarea și descrierea icte-
lui catarhal epidemic, entitate morbu-
necunoscută și individualizată până
nci.

La studii tuberculozei aduce impor-
te contribuțiuni prin cercetările asu-
a acțiunii patogene a bacililor degra-
și a paratuberculozilor.

Dar latura socială a problemei îl pre-
upă tot atât ca și cea științifică și a-
sta se traduce prin participarea ac-
pe care a avut-o alături de regreta-
l prof. Petrini-Galați la întemeierea și
nducerea soc. pentru profilaxia tu-
erculozei al cărei președinte este, ca
la aceia a societății pentru profilaxia
erculozei la copii.

Stăruințelor lui se datorește în bu-
parte construcția sanatorului de la
laret, iar ca director al serviciului sa-
lar înființarea celor 4 sanatorii de la
Arnova, Bisericieni, Cărbunești și Nifon.
doi ani 1908—10, prof. Cantacuzino
înființează patru sanatorii, în cei două-
zece care un urmat, nu s'a mai creat
lei unul, dar s'au desființat vre-o două.

Dela 1926 a luat inițiativa și conduce-
a vaccinării noilor născuți în contra
tuberculozei cu vaccinul „Calmette“.

El se datorește înființarea laboratoa-
rului de igienă de la Caroiia și din cele
rei porturi Sulina, Galați, Constanța,
câtă nu se putea mai oportun, în prea-
na valului de epidemii ce trebuia să
amne și amenința țara în anii urmă-
rii.

Învățământul lui clar, sugestiv, entu-
st, complectat de demonstrații minu-
os preparate, publicațiile „Revistei Ști-
țelor Medicale“ impun corpului medi-
cal român. dar mai ales tinerei genera-
ei încrederea în metodele precise știin-
țifice de diagnostic și combatere a boa-
lor infecțioase și le dă cunoștințele
oretice și pregătirea tehnică necesară.

În fața celor două epidemii de holeră,
1915 când după primele momente de
aprinde boala a fost jugulată, dar
ai ales în 1916, când în împrejurări
t mai grele, în mijlocul operațiunii
militare, numeroase focare de hole-
ră răspândite în cuprinsul țării ame-
nau să adauge la ororile retragerii,
vaziei și a frigului, spectrul epidemiei
de holeră; combaterea s'a făcut cu a-
ta ordine și precizie, metodele cele
mai exacte ale științei: diagnostic, imu-

nizare, preparare a vaccinului, au fost
aplicate cu toată rigoarea în mijlocul
trupelor în mișcare, sub bombardări, în
localuri improvizate, de armata de igie-
niști condusă de prof. Cantacuzino, în-
potriiva dușmanului nevăzută dar nespus
mai ucigător ca cellalt, încât după câ-
teva săptămâni numai, pericolul a fost
cu totul înlăturat.

Groznică epidemie de tifos exante-
matic din 1917 îl găsește în fruntea di-
recției sănătății publice, coordonând for-
mațiunile sanitare militare și civile în
combaterea flagelului. Nu a fost în acest
timp spital de exantematici, regiment
bântuit de boală care să nu-l fi văzut în
mijlocul bolnavilor aducând ordinea,
metoda, îmbărbătarea și mai presus de
toate exemplul.

Pentru a asigura în permanență, exis-
tența unui centru de preparare a produ-
selor biologice, seruri și vaccinuri ne-
cesare în lupta împotriva epidemiilor,
pentru a păstra în juru-i un mănunchiu
de colaboratori specializați în acest do-
meniu, și a asigura noilor generații de
studenți cari din România întregită
afluează la facultățile de medicină, un
așezământ de instrucție la înălțimea exi-
gențelor științelor moderne, obține la
1920 înființarea Institutului de seruri și
vaccinuri, model de instalație și organi-
zație, care face admirația savanților,
străini care ne vizitează.

Animator fără seamă, observator
perspicace și generos el știe să desco-
pere sub înfățișarea înșelătoare porni-
rea bună care se ascunde în orice miș-
care omenească, și te face, trăind în ju-
rul lui, să te simți mai bun într'o lume
mai bună.

Păstrător al unei vechi tradiții, —
până și'n acea dragoste pentru Franța,
moștenită dela bunicii care aveau în
bibliotecă pe enciclopedești și căutau
învățătură și îndrumări politice în apu-
sul îndepărtat, spontană și instinctivă
manifestare a fondului latin al sufletu-
lui nostru, transmisă de generații de
cărțurari și cititori de locașuri de închi-
nare și învățătură, întemeitori de spi-
tale, slujbași ai țării în pace și război
cu dragoste de neam dar fără ură pentru
vecin, profesorul Cantacuzino este una
din acele figuri în care găsim în cel
mai înalt grad exprimate și armonios e-
chilibrate, însușirile de seamă ale su-
fletului românesc.

mână“ care ne-a furnizat documente e-
pidemiologice de o valoare considerabi-
lă... aceste câteva observațiuni pe cari
le rezumăm aci sunt în stare să rivali-
zeze cu cele mai frumoase experiențe
cari s'au făcut vre-odată într'un labora-
toriu“.

A. BESREDKA

„La Vaccination anticholérique“, 1922

adevarate

August, 1913. Pacea cu Bulgaria e în-
cheiată și trupele române iau obligația
de a evacua în cel mai scurt timp teri-
toriul inamic.

În corpul 4 armată holera mai bântue
însă făcând numeroase victime. A repa-
tria aceste trupe la reședința lor ar în-
semna întinderea epidemiei în toată
Moldova. În consecință se decide opri-
rea lor la Zimnicea. Aci bolnavii sunt
ospitaliați, toate trupele vaccinate și
toți absolut toți oamenii supuși exame-
nului bacteriologic pentru a descoperi
pe cei care s'au purtători de vibrioni.
Laboratoarele de campanie lucrează zi
și noapte, 1800—2000 examene pe zi, cei
indemni sunt lăsați să plece, cei găsiți
purtători reținuți până când două exa-
mene succesive rămân negative. În 29
de zile, 9 August — 6 Septembrie, acest
traij, om cu om al întregului corp de
armată e terminat.

Rezultatul: în toată Moldova nu se
ivesc de cât 4 cazuri de holeră și ace-
tea la indivizi neapartinând armatei și
veniți din alte regiuni. Minunată dovadă
a preciziei și eficacității metodelor
de laborator, în combaterea epidemiilor.

NOTE BIOGRAFICE

Prof. Cantacuzino s'a născut la Bucu-
rești în 1865. Studiile liceale le-a făcut
la Paris, unde și-a luat și licența în
filozofie, în științele naturale și docto-
ratul în medicină la 1894. Ocupă doi ani
1894—96, catedra de morfologie animală
la facultatea de științe din Iași, de un-
de se întoarce din nou la Institutul
Pasteur din Paris la cererea lui Metchni-
koff al cărui asistent devine. La 1902 e
numit profesor de medicină experimen-
tală la facultatea de medicină din Bu-
curești și la 1920, director al Institutu-
lui de seruri și vaccinuri.

Director al serviciului sanitar (1908-10)
director al sănătății publice 1917—18.

Membru al comitetului de igienă al
Ligei Națiunilor și delegat permanent
al României pe lângă oficiul internațio-
nal de igienă publică.

Efor al spitalelor civile.

La 1905 înființează împreună cu regre-
tatul prof. Atanasiu reuniunea biologi-
că română, prima filială de acest fel a
societății de biologie din Paris. În ace-
laș an înființează și conduce de atunci
„Revista Științelor medicale“ și de la
1928 apare sub direcțiunea lui „Archives
roumaines de pathologie experimen-
tale“.

Prof. Cantacuzino e membru al Aca-
demiei române; membru asociat al so-
cietăților de biologie și de patologie exo-
țică din Paris, membru corespondent al
academiei de medicină din Paris, și a
celor din Roma și Bruxelles.

Prof. Dr. JEAN CANTACUZINO ȘI STRAINATATEA

Jean Cantacuzino care printr'o lungă
dere la Institutul Pasteur se inițiasc
metodele pasteur-iene și care partici-
pase la cercetările asupra imunității,
adă în anul 1902 la București o școală
de medicină experimentală și de bacte-
riologie după modul Institutului Pasteur
în Paris. El grupă împrejurul lui o ple-
adă de tineri, cari constituiesc un grup
împlinic care face onoare României și
nastrului care l-a format.

Sunt numeroase publicațiile acestor
savanți cari au îmbogățit periodicele di-
verselor țări, mai cu seamă periodicele

franceze. Acestei falange de muncitori
plini de ardoare și de originalitate îi
era necesar un organ independent; el
a apărut sub numele de: „Arhivele
românești de patologie experimentală și
microbiologie“...

Este o plăcere pentru mine de a ura
acestor Archive prosperitatea pe care o
merită valoarea științifică a acestor lu-
crări, pe care ele ne-o aduc și de a man-
ifesta stima și prietenia mea pentru
cel care le conduce“. Dr. E ROUX

Directorul Institutului Pasteur

„...aceasta este marea „experiență ro-

P O E Z I E

N. DAVIDESCU

CÂNTECE DE LEAGĂN PENTRU CUCOANA L. ANCA

I

Cântase mare'n fie-ce scoică concentrat,
Și soarele, pe creste de valuri, scăpătase ;
Pământul, ca un taur, se ridicase, beat,
Și îngeri în albastru țesuseră mătase.

Se clătinau în undă văzduhuri de smarald,
Miragii jucăușe lingeau voluta spumei,
Și'n anfora fecundă a trupului tău cald
Insămânța luceferi începătorul lumi.

II

În căsuța noastră aninată'n pom
Cu trei fire albe de păianjen, toată
Primăvara'n rosturi mici cât un atom,
Odihnește'n aur și'n azur muiată.

Soarele-i răsare cât un bob de mac,
Noaptea-i se prelinge dintr'un strop de
[rouă,
Și-o furnică neagră ca un domn în frac
Li surăde, zilnic, frumusețe nouă.

III

Vrăjitorul de vorbe căuta cu răbdare
Să-și găsească o clipă din destin, inedită ;
Căuta'n fundul lumi și'n azur întrupare
De potecă nedusă de pământ în ursită.

A țâșnit atunci gândul de sub frunte,
[fierbinte,
Și s'a desfăcut cântec risipit în dantele ;
El n'a mai știut însă ce se'ntâmplă nainte
Și-a'nceput să culceagă din privirea ta,
[stele.

IV

Eu îți aduc amurguri de toamnă, spălăcite,
Și tu mi-aduci răcoarea și-azurul dimi-
[neței ;
Eu îți aduc cenușe de patimi ostenite,
Și tu mi-aduci, în aur, explozia vieții.

Eu voi purcede—faun cu brațele'ncărcate
Și cu privirea plină de-o fericire nouă ;
Tu vei rămâne—cântec în strune sfârâ-
[mate
Pe lira unei zile de diamant și rouă.

MIHAIL SEBASTIAN

CÂNTEC INCERT

Nu tu erai în seară și în lumină, nu,
Ci amintirea numai sau poate anotimpul,
Abia te împlinești din ceasul când te știu
Și te destrami odată — aerian — cu timpul.

Treci între două vieți și clipe inegale,
Impărăfind arar și îndoelnic peste
Acest minut incert al arătării tale
Și nu știu dacă seară sau amintire este.

Crești în cuvântul meu și în cuvânt descreești,
Precum un sbor nesigur descumpănind pe ape.
De ce te pierzi aici și'n care lume ești
În clipa când te simt departe și aproape ?

V. FL. LAZĂRESCU

LIMPEZIRE

Scundă 'nchipuirea azi a feții tale
Frumuseții pure totuși : osanale
Iar pe fruntea mată, în ceruri de minuni
Îngerii, din soare, împletesc cumuni...

Jos, în duh de baltă, printre umbre ude.
Trupul istovit urma își ascunde —
Pluitor pe ape de văzduh topit
Sufletul destramă gând în nesfârșit.

INCEPĂTORII

CHRISTIAN SARBU

MARINĂ

Noianuri de ape muncite,
De vânturi, de valuri rebele
Suveică 'ndrăznează — vaporul —
Iși tae cărare prin ele.

Pe-o largă spărtură de nouri
Argint cadaveric de lună
Se varsă pe valuri și 'mbie
Delfini din adâncă genună.

Pe puntea comenzii înaltă
Fumând căpitanul veghează, —
Pe navă, pe valuri, pe mare,
El singur e înger de pază.

VIAȚĂ MINUNATĂ A LUI ANTON PANN

roman

de Sergiu Dan și Romulus Diaconu

PREZENTARE

Am scris romanul acestei vieți fiind am vrut așa. Din lumescul Anton Pann nu mai rămăsese memorie celor astăzi decât poza unui dascăl înțeles ca un proverb. Din pasionatul învins de mistere, dar și posticios la trupești, care se definea atât de simplu și de fericit în vorbele „Trăiește doar ca să fac plăcere inimii mele” nu mai rămăsese nimic. Eroismul vieții sale a fost uitat. Noi iubim eroii. De aceea în tot ce am scris se ghicește o arșiță de adorație înfinită și dulce față de Anton Pann, care ne umbrește binefăcător în apusul său istoric. Cerurile s'au deschis deasupra manuscriptului nostru. În ordinea spirituală a valorilor românești, el e Eroul Necunoscut.

Cătitorul să fie prevenit: lectura e drumul, cu vâi și cu pripoare. Nu să se alerge pretutindeni cu înțelea întâmplare.

Drum bun.

27 Februarie 1927—15 Ianuarie 1928.

PRIMĂVARA ÎN ZĂPADĂ

I

Baciul e din nou în călduri. Toată vara trecută a cules din vâi o iarbă și lăsa să se îngheață orice apă, și fără mișcare în apă crudă a mâncat-o la timp de iarnă, și atunci născu o plăcere caldă să nu-l mai ia dela oi.

Din înălțimea aceasta, se putea deo-dănu nu prea departe Slivinul, către care se mai făcuse mult de mers, dar nu era încă vremea de pornit.

Lăptele fusese făcut mari blocuri de gheață, și căt roata plugului, suprapuse până în înălțimea inimii colibei. Ciobanii se puseseră postului mare al Paștilor. Flăcăii miroseau a lapte dulce și a fân, și nu mai fi rămas în văgăuna aceea, unde stătea încă nu se topise dar ținea cald, și într-o dimineață baciul lor, românul, începu să strigat:

— Hei! Stanciu, Dobre, Niciko..., cămăși miei fătați pe câmp. Astăzi e o zi bună în sat.

Întins în fân, baciul căuta să deslușească pe cer steaua albă de zi, ce se arăta numai ciobanilor și celor plecați în mări, înaintea Paștilor. Privirea lui cădea mai ales către cerul Tarigradu-ului, unde, se știe, se ivește întâi steaua

prevestitoare. Nu lucea încă, deși zăpada numai suna sub picioare. Acolo unde soarele ajungea cu raza lui fierbinte, părae mici nășteau din ghița de sticlă și se grăbeau să coboare.

Păraele din zăpezi, acele ce nasc la începutul primăverii și-si pierd viața lor scurtă în râurile văii Slivinului, porniseră printre pietre și florile ridicate cu pământul în cap, către sate. Toate lunecau din singurătate către lume, numai ciobanii rămăneau cu turmele lor în iarna de sus.

Cașul grămădit și turma înmulțită de înbelșugată fătare erau pricini de mulțumire și liniște, iar amintirea unei singure oi pierite în moarte era un doliu prea ușor pentru a rămâne tristețe lungă în inima lui Pann, baciul întins în fân. Și totuși o amărăciune se amesteca în toată sărbătoarea primăverii și un suspin se oprea greu în pieptul omului, suferință străină și singură în mijlocul bucuriei ciobanilor și vieții proaspete a turmelor, a cerului, a ierburilor.

De pe înălțimea de munte moale a fânului Pann cu mâna streșină la ochi înșcoadea valea Slivinului pe care o deosebea îndată din zecile de sate. Privirea lui învăluia ținutul cum ar cuprinde o singură oae. Rămăsese așa întins și cu raza trimisă într'acolo, multă vreme, clipind stăruitor sub palmă, așa cum căpitanii ostilor caută un ascunziș vrășmaș. Dar pe obrazul lui Pann se aprinsese o roșeață vie, ca o mică flacără pe un caș sau pe zăpadă, căci obrazul lui împrumutase ceva din albul mat al cașului și poate ceva din lumina celor cinci lumi de zăpadă.

Nevăzut, un surâs flutură cu teamă și se stinse îndată când Pann plecă fruntea pe perna parfumată de brad și de fân. Părea adormit cu vedenia Slivinului mișcată, apropiată, îndepărtată, rctundă.

O smucitură îi întoarse capul din fân către cer. Niciko stătea în fața lui, vorbind. Poate că vorbea mai de mult, dar cuvintele îi se opreau fără înțeles, sunau goale în visul lui unde nu mai era loc pentru Niciko, ci pentru o altă făptură încă departe de aici.

— Am adunat și mialele, și oile și dulăii. Putem porni...

— Vom porni înainte de nămezi, Niciko...

...Și Pann întoarse iarăș privirile către Slivin. Uitase de omul de alături și a doua oară surâse satului din vale.

Niciko își văzu baciul tulburat și plin de teamă se retrase până la pârleazul mulsorii, unde se așeză să cioplească un lemn. Pann îl înșcoadea cu ochiul rău și aprins. Dobre, cel bun, alinta cu vorba câinii cari lătrau scurt, presimțind că se pregătește ceva. Și numai Stanciu, bulgarul acela cu figura împânzită de

o barbă fără formă și măsură, îndrăsni să înainteze până lângă culcușul de fân, pronunțând cu vocea lui subțire o poruncă și o rugămintă:

— Baci dragă, oile au simțit devale iarba.

Drept în picioare se ridică Pann. Avea un corp imens și trunchios și un cap de taur.

— Niciko să treacă înaintea oilor, porunci el în vânt. Să ia și căteaua cu el. Încărcați făina și cașul pe măgari. Cătarca să fie înhamată la sania cu pirosții și zeghe...

Acestea zise, Pann porni singur la vale, lăsând dintr'o dată stâna pustie.

Niciko avea pasul domol. Turma se urni încet în bucuria câinilor, și s'a tot scurs pe urma lui. Cel din urmă rămăsese bunul Dobre, care după ce cercetă oeria să nu fi rămas pe acolo „vre-o oae păcătoasă”, luă în brațe doi miei umezi și calzi abia fătați și coborî și el. Mergeau siguri și fără grabă, cum pe cer soarele, cum pe pământ umbra pomilor. Către nămiezi turma intrase într'o rariște luminoasă, cu iarbă.

— Aici e altarul pădurii — murmură Pann, și călca apăsat cu opinca în zăpadă, cu ochii la cerul limpede...

Niciko fluera așa, nimic. Dar frumos. Deodată, ca și cum s'ar fi împiedecat, își propti toiagul la doi pași în fața lui și se opri. Oile toate s'au oprit, Niciko se aplecă și ridică din zăpada smălțată cu fire de iarbă două coji de ouă. Cu grijă se uită la ele, ca la un lucru de pret. Era nedumerit și înspăimântat. Oile toate au simțit spaima și s'au depărtat din jurul lui. Nestânjenit Niciko își croi drum prin turmă și alergă la baci

— Pann-bace, au trecut Paștile peste capul nostru și n'am prins de veste...

Stătea în fața lui răzimat în toiag, cu o mână întinsă, ca să vadă baciul cojile. Acesta își înălță ochii printre ramurile abia înmugurite și rosti numai pentru el ca după o nenorocire:

— Ne-a înșelat steaua, baci dragă, steaua dela Tarigrad. În primăvara asta n'a fost scris pe cer că-i Paște...

Iute răcnî la Dobre și la Stanciu:

— Oprită turma. Închinate-vă și aprindeți focul sub pirosții. Pe locul acesta vom prăznuî Paștile.

Ciobanii se adunaseră întrebători, Niciko, cel mai târgovat, vorbi:

— Ce miei înjunghiem?

— Doi miei și o oae, răspuse baciul. Departe Dobre și Stanciu chibzuesc:

— Cari miei și ce oae?...

Miei au fost aleși fără zăbavă, dintre cei mai crescuți. Dar pentru oaia hotărâtă focului începu sfada.

— Să tăiem plăvița, zise Niciko,

Dobre se răzvrăți să-și apere oaia:

F O R T U N A

W. SHAKESPEARE

Prospero, în feeria lui Shakespeare, e Faustul său, un Faust în embrion, inspirat în parte de Marlowe. La rândul lui Goethe a prelucrat cu puterea geniului său, material din ambii autori englezi.

În spectrul scenei ut-mătoare: reînvierea personajilor mitologice, Ceres și Junon, în fața tinerilor Ferdinand și Miranda, pare să-i fi sugerat lui Goethe reînvierea Elenei lui Menelaos, în fața lui Faust. Prospero, al lui Shakespeare, e un mag stăpân pe furtunile lumii exterioare și pe furtunile lumii interioare ale sufletului său; pe stăpânirea aceasta el pune mare preț pentru mântuirea sa sufletească, cum se vede în epilogul piesei, singurul scop al vieții sale. El nu se servește de puterea magică decât, în primul rând, să îngrozească, să pocăiască, și în sfârșit să ierte pe dușmanii cari îl prigoniseră și îi juraseră pierzarea. Și rezultatul e tocmai contrar de cât în Romeo și Julieta, unde furtuna urei dintre cele două familii vrășmase, distruge, în germene, linia descendentă a posterității lor.

Pe când Romeo și Julieta se termină cu un îndoit omor, în Furtuna magului învățat, copiii vrăjmașilor de moarte încheie peripețiile urii familiei cu o nuntă fericită, la care iau parte toate spiritele protectoare ale Naturei. Iar Prospero, lichidând așa de nobil trecutul cu dușmanii săi, aruncă bagheta puterii sale magice „la o adâncime unde nici o sondă omenească nu mai poate ajunge”, și se lea-padă de magie. Forțele Naturii, când nu sunt conduse de un spirit înalt, pare a spune Prospero, sfârșesc prin a stă-jâni ele pe om, — dovadă distrugerea oamenilor prin u-neltele diabolice ale războiului.

Când sufletul dumnezeesc conduce pe om, atunci ace-leași forțe vin și s'așează la masa banchetului său, ca niște prietene supuse și binevoitoare. D. N.

TABLOUL AL VIII-lea

Intr'o livede. Intră zeița Iris a Curcubeului

IRIS:

Bine făcătoare Zână, mamă Ceres! rodnic sân!
Lasă-ți câmpul 'n răcoroasa pază-a sprintenului râu
— Câmpul tău de-ovăz, secară, mazăre și orz, și grâu
Munții tăi unde cioabanul turmelor este stăpân,
Lasă făruri înflorite și cu maci și cu bujori
De sburdalnicul Apriliu cu undirea-i de fiori
Lasă-ți crângul unde-i place să s'afunde liniștit,
Tânărul fără amantă, la examene trântit,
Viile înlântuite pe araci, plaja pustie
Stâncile pe care-adeșea stai, ca vântu să te-adie,
— Zâna Cerului, — al cărui umed arc, în slăvi cerești,
Sunt, precum îi sunt de-asemeni purtătoare ei de vești, —
Pornește să lași totul, să vii să te sheguești
Cu Măria Sa. Păunii, cu aripi fălăitoare...
Trec regali în falnici sboruri, se rotește în cercuri, rar 1);
Vino Ceres și primește-o!

CERES:

Salutare vestitoare

Pestrițată, ce Junonei pururea i te-ai supus,
Și cu aripe de aur, peste câmpul meu de floare
Scuturat-ai micrea'n picuri, scuturat-ai ploii de sus;
Tu, cu două uriașe căpătâi de curenebu
necununi cu areul păcei, roditorul câmp al meu,
Și cu mâini de daruri pline, tu le vânturi pe câmpii
Prizând ca'n paradisuri luminașuri aurii.
A pământului minune, tu, eșarfă de lumină,
Spune-mi, pentru ce'n livede m'a chemat marea regină?

IRIS:

Să sărbătorești unirea a doi tineri prin iubire,
Dându-le o zestre demnă de zeiasca-ți strălucire.

CERES:

Spune-mi, arc ceresc, au Venus și cu fiu-i, — n'ai vre-o
Știre? —
Asofesc ei pe Junona? Căci de când cu-aceea urzire,
Când i-au dat lui Pluton, zeul cel ursuz, întunecat,

1) Este vorba probabil de păuni feerici, căci e greu de închipuit că Shakespeare nu știa că păunul este o pasăre domestică și nu zboară „repede”.

Pe copila mea soție, — de atunci m'am lepădat
De tovărășia acestei prea nerușinate zâne,
Și de fiu-i orb.

IRIS:

Ascultă, fii pe pace, că nu vine.

Am văzut-o, cum spre Paphos, luneca prin nouri grei,
Cu poznașu-i fiu, alături, tras d'un stol de porumbei.
Ei au vrut s'asvârle-o vrajă pe cei doi îndrăgostiți,
Ce-au jurat virgini să fie cât n'or fi căsătoriți,
Și făcliile de nuntă n'o aprinde a lor lumină.
Au vrut ei să-i întărite cu o vraje libertină,
Dar zadarnic! Necăjită, Venera pieri în vânt,
Cupidon și-a rupt săgeata furios s'a fost înfrânt!
A jurat să nu ochiască muritori de-aci 'nainte,
Cî trăgând în vrăbii numai, să se facă om cu minte.

CERES:

Regina cea mai mare din lume, se îndreaptă
Spre noi... priviți, din mersu-i, o simți că e'nțeleaptă.
(Intră Junona).

JUNONA:

A! iată-mi surioara! Cu mine împreună
Ura-vom celor tineri să aibă-o soartă bună
Urmașii lor să poată avea, din plin, cinstire,

(Junona cântă însoțită de cor).

Onoruri, bogăție și'n casă fericire,
Viață, cât de lungă, urmași căți mai departe,
Belșug de bucurie, la orice ceas, în parte,
Astfel Juno vă'narcă de binecuvântări.

CERES:

Vouă largul necuprins, încins de zări!
Vouă fructele, belșugul din recolte,
Pline largile hambare, poduri pline;
Viile să năpădească de ciorchine
Pârguindu-se, ca aurul sub holte.
Încărcate de poveri, să se îndoae
Spicuri, ramuri și tulpinile vioae.
Primăvara să se 'ntoarcă'n voi, târziu,
La sfârșitul scerșurilor chiar!
Însă foamețea, nevoia, în pustiu
Depărteze-și de la noi, chipul amar.
Astfel Ceres, zeea, bine vă cuvântă.

FERDINAND

Măreața nălucire! Ce armonie sfântă!
Să fie duhuri oare?

PROSPERO

Sunt duhuri invocate
Prin arta mea, din colțul lor de singurăitate,
Ca să împlinescă-ave o 'nchipuire vie.

FERDINAND

Oh! de-ași trăi de-apururi aci: tată, soție,
Atât de rari, schimbau-ăst loc în paradis!
(Junona, Ceres, își vorbesc încet și trimet pe Iris să
execute un ordin).

PROSPERO

Încet acum! Tăcere! șoptesc Junon și Ceres;
E grav: rămâne totuși alt lucru de văzut:
Ssst! muți să fiți cu toții, sau altfel vraja-i ruptă.

IRIS

Voi, ce vă numiți naiade, cu flori rare 'necununate,
Nimfe de pe răușoare, cu priviri nevinovate,
Părășiți culeșul vostru așternut cu valuri moi,
Și veniți, tăpșanu-i verde. Junon s'a 'ndreptat spre voi
Ea vă cheamă, dă porunca, — Nimfe, răsăriți îndată,
Și sărbătoriți unirea-a două inimi fără pată!
(Intră mai multe nimfe)

O NIMFA

Secerători de August, trudiți și arși de soare,
Veniți aici, fiți veseli de șirele-abătute.
Vesminte nouă puneți, ca 'n zi de sărbătoare,
Și nimfele veni-vor cu pasul svelt și rustic,

Trad. de D. NANU

critica literara

TUDOR

ARGHEZI:

Cuvinte potrivite

Poezia d-lui T. Arghezi se prezintă, astăzi, cu două aspecte deosebite. Unul se raportează la vremea când a apărut, la împrejurările literare de la noi, în care s'a plămădit, și altul se definește prin valoarea intrinsecă pe care a izbutit să și-o păstreze și să o treacă, patrimoniu de sensibilitate proprie și de originală formă de redare, limbei și literaturii românești. Fenomenul acesta din urmă trebuie să caracterizeze orice scriitor autentic. Rostul unei poezii, al unei muvele, al unui roman, indiferent, trebuie să fie acela de a începe prin a se diferenția de întreaga ambianță pentru ea, apoi, diferențiat, să se înapoeeze ca bun obișnuit al limbei și al sensibilității intelectuale a celor mulți. Scriitorul își înclină astfel astăzi marele rol de filtru și de fixativ al nămolurilor și al frământărilor permanente pe care apele mișcătoare ale limbei vorbite le poartă de la un capăt la celălalt al graiului lor viu.

D. Tudor Arghezi, contemporan de simțuri cu Petică și cu Bacovia, a avut, în evoluția poeziei noastre contemporane, un rol important. Primele d-sale poezii, publicate prin „Linia Dreaptă”, au apărut cam prin 1904. Revista a trecut neobservată. D. Arghezi avea, astfel, să dezbate efectiv în atenția opiniei literare a vremii, câțiva ani mai târziu, prin 1906. Atunci întreaga critică a salutat în d-sale, cu contonimant entuziasm, ivirea unui astru nou pe cerul literaturii românești. D. N. D. Cocea, care l'a prezentat în „Viața Socială” în numele unui grup de scriitori ce trimă-nunchiau deopotrivă, pe d-nii Galaction, Demetrius, Minulescu, N. Davidescu, și numeroși alții, a găsit că poate pune apariția revistei d-sale, revoluționară, sub așgurul „celui mai revoluționar poet”, d. Arghezi. Imediat „Viața Românească” s'a grăbit să ia act de poezia d-lui Arghezi, sub înscălitura, dacă nu ne înșelăm, a d-lui G. Ibrăileanu, care se găsea în alternativa de a nu ști o clipă dacă are de-a face „cu un geniu sau un nebun”. Revista ieșeană apoi i-a deschis numai decât porțile, confirmând astfel indirect că părerea ei înclină prin a vedea în poetul de azi al „Cuvintelor potrivite” un geniu.

D. Tudor Arghezi a debutat astfel în plin semănătorism. Tot ceea ce era pe atunci inteligență vie și eficientă a recuperat cu generozitate și fără precupțire talentul d-lui Arghezi. Nu e momentul să facem desălușiri. Este precis însă că și cele mai cu autoritate dintre mișcările sortite gloriei din câmpul advers al asociației literare acordau o atenție de înaltă stimă spirituală d-lui Arghezi. Scriitorii, apoi, au făcut ime-

diat bloc în jurul d-sale, și o întreagă mișcare de eliberare a limbei, din vechile tipare, de entuziasm tânăr, lua ființă în jurul întâielor manifestații ale scrisului d-lui T. Arghezi.

Era în plin semănătorism. Mișcarea aceasta era culturală și „a-estetică”. D. Arghezi a venit cu realizarea unor meticuloase preocupări estetice. Mișcarea semănătoristă era osificată în câteva formule stereotipe de formă eminesciană. D. Arghezi străbina tiparele eminesciene, pentru a le adapta propriei sale gândiri. Semănătorismul era autohtonizant până la o ridiculă xenofobie; d. Arghezi nu generaliza în această privință, de cât, poate, atitudinea contrară. D. Arghezi se întâlnea însă cu adversarii d-sale, care erau, pe atunci, și ai mei, ca și ai altora, acolo unde începea educarea sensibilității contemporane. Semănătorismul a fost una din marile noastre mișcări de sensibilitate românească. Pe această cale nimeni nu putea să-i stea împotrivă. Se putea însă merge cu formele de artă curată de scrierile semănătoriste mai departe, și da scrisului românesc străluciri de care avea nevoie pentru adâncirea acestei răscoliri de sensibilitate. D. Arghezi desvolta o foarte vie activitate și, ca poet sau ca pamfletar politic, opunea metode de emoție „prim-sautiere și într-un fel tot pamfletărească, a „Semănătorului”, mijloace a căror identitate le făcea eficace, dintr'un câmp advers. Semănătorismul a dat câteva talente demne de toată stima, ca Sandu-Aldea, Mihai Sadoveanu, St. O. Iosif. Aceștia caracterizează una din laturile sensibilității noastre literare. Dela un moment dat o altă latură se reazămă întreaga pe d-lui Tudor Arghezi. Scrisul d-sale a înglobat, la un moment dat, întregul ideal artistic al unei generații care abia azi a început să și găsească maturitatea originalității ei literare, și a dislocat dintr-o dată începuturile de influență ale unui contemporan azi perimat, d. Minulescu. Am avut astfel o întreagă literatură argheziană și, incontestabil, posibilitățile de azi ale poeziei contemporane se datorează imboldului aruncat în scrisul contemporan de d. Arghezi. Nici Stefan Petică, nici d. Bacovia, nici d. Minulescu, nici d. N. Davidescu, n'au putut realiza, la o altă, o mai întinsă sferă de acțiune de cât a realizat, asupra unei părți din contemporani, d. Arghezi, focul însă nu putea urma, astfel, prea mult. Pe drumul pe care d. Arghezi lucra sigur, o seamă de scriitori tineri spăgeau grăbit cărbări paralele. O invenție verbală a d-lui Arghezi era repede luată, șlefuită de alții, de toți la o altă, or de fiecare în parte, și, apoi, anexată când unuia, când altuia. Aurul original pierdea astfel în alăgile succesive pecetia băii din care fusese extras. E soarta tuturor succesorilor răsunătoare. Principalul e să poată rezista acestui asalt. D. Arghezi și-a autentificat valoarea prin rezistență la această uzură. Formulele d-sale s'au risipit în anonimatul prosei zilnice. Adesea însă s'a întors în literatură din care ne-a urmărit necontenit:

„Amestecată în totul ca umbra și ca gândul

„Te poartă în ea lumina
„Și te-a crescut pământul.
„În fiecare sunet tăcerea ta se-aude
„În vijelii, în rugă, în pas și în alăr
„Ce sufar mi se pare că-ți este de dur
„De față în tot ce naște,
„De față în tot ce pierde.
„Apropiată mie și totuși depărtată
„Logodnică de-apururi, soție nici-o-

Cusurul ei de căpetenie este că prezintă altfel decât așa cum ne prinsesem să o cunoaștem din literatură, la care a fost supusă. Imitații începuse să sfârșit prin a se stinge, de sine stătător pe un pământ în d. Arghezi calcă azi cu toată delicatețea, înfățișului explorator, dar și cu o energie condensată a unei chemări, ganice. Avem astfel aurul, de o și de alta piatra lui de încercare, firește, e mai tare piatra de încercare. Aurul însă, prins în blana de berbe zăbitorilor, realizează câte-odată stăciri pe care nici o piatră din lume le dă, și atunci poezia noastră se înmântă în lâna de aur a Argonauților.

„Nici odată toamna nu fu mai frumoasă
„Sufletului nostru bucuros de moarte
„Palid așternut e șesul cu mătase
„Norilor copcii le urzese brocarea
„Casele — adunate ca niște ulicioși
„Cu vin îngroșat în fundul lor de
„Stau în jărni-albastru-al râului de
„Din mocirla cărui aur am băut.”

E o strofă care, învârtindu-se în sine, devine profetică.

N. DAVIDESCU

NOTE BIBLIOGRAFICE

Primito la redacție:

G. G. Antonescu — Mișcarea poetică și școala românească, conține în care d. prof. Antonescu analizează metodele, în legătură cu reforma în poezie, întâi câteva chestiuni în legătură cu activismul, curentul care a înmănat școala românească sub diferite forme, apoi problemele născute în legătură de existența unei societăți literare: conducerea de sine a clasei, realizarea maselor, individualizarea cației și selecția valorilor. Cel mare dușman al acestui ideal este umanitarismul internaționalist, care încearcă să pătrundă și la noi. E o lucrare serioasă care deschide largi orizonturi.

Mihail Sadoveanu. — Hanul Ancușă. — P. Dulfu. — Faptă și răsplătă. — Dim. Băjenariu. — Practica agriculturii.

Gândirea, anul VIII, No. 2, cu un număr de sumar.

Convorbiri Literare. — Gândul Noștru Febr. 928.

in străinătate

CUM SE EXPLICA SUCCESUL LUI ANATOLE FRANCE

Succesul cel mare de care s'a bucurat Anatole France, în pătura burghezii și a culturii relativ superioară, provine din **semi-intelectualitatea** operii sale.

France nu e un psiholog nou și de-a-vărsit, ca Balzac ori Dostojevsky, iar personajele sale, dacă nu sunt false, nu mențin la lămură cunoșcutului și banalului, deoarece și alți romancieri sau romaniști, au creat asemenea tipuri. Ironia sa galică, este un mijloc de succes. Căci el nu i-a dat niciodată o adâncime nobilăreană. Și dacă nu a avut soarta tragică a glumelor din revistele umoristice, se datorește faptului că enorma varietate a cunoștințelor, i-a dat posibilitatea să stătească sub infinite forme lumea. spiritul, causticitatea, ironia, mordantul, sarcasmul, humorul sau ridicolul. În ultimul rând, lipsa oricărei pasiuni, i-ar fi fost fatală. Romancierii fără pasiune, n'au adâncime, antren și acțiune sprintenă. Pasiunea e viața operii de artă. Ușăcălușca lui France, lipsa de entuziasm și de credință, în viața rece și paralizatoare, i-ar fi fost cu desăvârșire fatală, dacă n'ar fi avut calitatea esențială, numită **semi-intelectualitate**.

Prezidenți, în toate țările civilizate, școlii și facultatea au citit o groasă cărăușă de semi-intelectuali, inițiată în toate științele și, superficial adânciți, în vre-o specialitate. Orice bacalaureat are o sumă de cunoștințe elementare despre chimie și anatomie, istorie ori biologie, economie-politică sau geografie, religie și zoologie. Anumite cărți de popularizare, scrise de savanți renumiți, sau facilitat adaptarea la cele mai moderne teorii, la cari au ajuns ultimele cercetări științifice. Revistele de popularizare și bohemistice, ziarele și magazinelile literare, îl țin permanent în curent cu „ultima oră a științei și artei“.

Succesul lui France a fost ajutat și de-a-vărsit tocmai din cauza acestei stări de lucruri. Cititorul cultivat, eva stăruitor de romanele pasionale, cari prin infimă repetiție a iubirii, devine plicticoase. Ori personajele lui France, aduceau o inovație. Plecând dela cultura multilaterală a burghezului semi-intelectual, el i-a servit problemele filozofice cari pluteau în atmosfera culturii europene de-acum două decenii. France nu e un filosof, nici un inovator. Nimic mai banal, cunoscut ca problema ce le tratează. În schimb, modul de realizare e nou și frumos. Nu este o materie, în care France, să nu facă o incursiune erudită. Nu însă savanții ce uzează de citații și lesuri, aridități și pedantisme. Erudiția sa constă mai degrabă în varietatea cunoștințelor, cari nu depășesc prea mult pe cele ale mulțimii semi-intelectuale. Ele sunt însă simpatice prezentate, fiindcă intenția lui France nu e știința, ci aducerea la lumină a faptelor noi și interesante, datorită îmbogățirii minții. Și astfel grație cunoștințelor sale în filologie, bizantinism, filozofie greacă și medievală, egiptologie, biologie sau

alte ramuri ale științei, el a putut să aibe la dispoziție un enorm bazar de atarni nouăți interesante. Mai mult, France își permite să facă incursii de pură erudiție, cari sunt foarte plăcute. Explicația rezidă în faptul, că plecând dela date cunoscute, el dovedește cu alte mijloace, (de pildă filologice, unde ne desvăluie cunoștințe uimătoare în limba elenă, sanscrită, zendă și ebreă, etc.) — teza cunoscută a libertății individuale, milei, socializmului, etc. Ceeace face atât de plăcută optra lui France, e noutatea izvoarelor de cultură, exotice, chiromante, cosmopolite ori abacadabranțe. El se servește de amănunte curioase din vremurile superstitiosului ex-mediu, de reînvierea mărunțișurilor sculptoare, ale Egiptului sau Romii, Egiptului sau Judeii, — cari sunt formidabile prin noutatea lor.

Cel de al doilea factor al succesului său, e forma. În loc de stil, vom menține termenul de formă, fiindcă în cazul nostru, e mai exact. Prin stil se înțelege deobicei, un lucru abstract: expresia în sine. O metaforă, analogie, onomatopeism sau adjectiv expresiv, alcătuiesc stilul în sine. La France am putea aplica dictonul lui Buffon: „Stilul e omul“. El aduce particularul construcției sale mintale, în largirea, sau mai exact devierea stilului în sine.

Particularitatea lui France era varietatea multilaterală a cunoștințelor, cari produc noutatea și frumosul. Inșă mulți oameni citesc foarte felurit și în multe ramuri de știință, fără ca să poată realiza un mozaic francecian. Această noutăți se datorește unei construcții intelectuale specifice. Ea trebuie să fie dotată cu simțul spicuirii, amănunțelor interesante și paralel, să posede darul de a le întrebuința în opoziția unei teze. Cu alte cuvinte, un cuvânt să recheme prin asocițiile date de cultură, imagazinate în memorie. Cine nu posedă acest mecanism psihologic, nu va putea scrie în așa zisul, stil intelectual. Dar stilul acesta, nu e doar mozaicul propriu zis, adică împodobirea unei probleme, cu amănunte policulturale. El este mai adânc. Posesorul unei astfel de facultăți, găndește intelectual, adică toate mecanismele și elementele gândirii se alimentează din date intelectuale. De pildă, gluma cerebralului, va fi intelectuală. (Citez spiritul savantului Schlemil, din „Le Lys rouge“, către falul erudit în limba etruscă, pe care Schlemil l-a demascat, că nu știe latinește, fiindcă a tradus eronat un manuscris. Schlemil l-a întâlnit într-o familie și i-a întins eruditului mâna. Acesta a refuzat-o, spunând: „Nu te cunosc!“ La care Schlemil replică: „Mă dai drept un manuscris latin?“). Ori rugăciunea fecioarei, către maica preacurată: „O sfântă mamă a lui Christ, tu cari ai rămas gravidă fără să păcătuești, fă ca să răcătuesc, fără să rămân gravidă“, etc. S'ar putea căuta sute de exemple cari să dovedească prezența

datelor intelectuale, în reacțiunile spontane ale spiritului și inteligenței.

Calitatea cea mare a stilului intelectual, constă în proprietate ce o are de a plăce prin propria-i forță. Mulți simt la France banalul problemii și al amănunțelor ultra-cunoscute, totuși operele sale, îi farmecă. Explicația o găsim în adâncimea acestui fel de-a fi „frumos“, care trebuie căutată în construcția psihologică a marelui literat.

Paralel, se face și o mare greșeală. Unii cred că un astfel de autor, e un mare gânditor și filosof. Faptul că problemele univensale sunt puse în discuție și tratate intelectual, îi îndeamnă să facă greșeala aceasta. Ori adevărul e în altă parte.

Creatorul unor sisteme în filozofie sau știință, este deasemenea polichotomă citit: însă el nu reține amănuntele strălucitoare, spre a da culori curcubeice optrii. Ci extrage din anecdote și date **esența**, indiferent dacă valoarea ei celoraltă, e destul de strălucitoare sau mată. Pe el nu-l interesează amănuntul-podoabă, ci amănuntul fapt, care servește la susținerea și clădirea problemii. El nu vrea să dea strae lucrătoare operii, ci aceasta să strălucească prin propria-i, adâncime.

Iată pentruce creațiunea filosofului e adâncă și așa zisa operă filosofică a lui Anatole France, cu tot stilul ei intelectual, e **superficială**.

C. MINCU

note

Apare la Cleveland, Ohio, un foarte răspândit cotidian românesc în Statele Unite și Canada, care se numește „America“. Numai răsfoindu-l poți încerca bucuria de a vedea închise în forme definitive aspirațiile încă șovăitoare ale scriitorului dela noi.

E apoi un amestec de un farmec simpatice de vorbe ardeleneste, în limba românească curentă cu englezisme sau cu explicații englezești în titlu.

Sunt informații din țară care vădese un suflet mai bun decât al nostru; reproduceri de articole dela noi, foileton literar și publicații în continuare a cărții lui Vlahuță, „Din trecutul nostru“. E într-adevăr isbitoare defilarea costumelor vechi boereste și limba cronicarilor lângă acest suflet curat care se întrevede prin fiecare rând.

Sunt apoi multe lucruri care destăinuiesc viața lor întmă. O „invitare“ la nunta, la masă, pentru toată lumea. „Va oficia pe Ioan Spătariu în biserica gr-cat. din „Canton“ Muzica națională „Aurel Vlaicu“ va distra pe oaspeți“. Apoi „invitare“ la șezători culturale cu conferențieri români, la Detroit, Michigan semnează: „aranjatorii“ (menegers), alături de „O afacere de timbre false la Brăila“. Înțelege că fiecare lucru din țară le e scump și că îi pomenesc mândri numele, sufletul românesc precis afirmat într'un cotidian cu cincisprezece mii de cititori zilnic e o operă solid clădită în America, de care pot fi mândri conducătorii ei.

I e a T r u

CENTENARUL LUI H. IBSEN

Se implinesc o sută de ani dela venirea pe lume a uriașului norvegian, sortit să fie prea mare și totuși prea mic pentru această lume.

Prea mare pentru că personalitatea

lui nu a putut încapa în cadrele convenționale ale acestei lumi și prea mic pentru că n'a putut totuși să le sfărâme.

A încercat, o clipă a isbutit sau a crezut-o.

Căci a fost și el ca toți marii creatori: un splendid vizionar.

Dar nu un vizionar ca Marcel Schwob, al cărui vis să se înfiripeze din imaginație, ci din maiuitate, dintr'o paradoxală naivitate.

Un copil, un copil mare a fost Ibsen

toată sbuciumata sa viață... care se poate împărți în trei mari perioade :

În prima parte — copilăria și primii ani ai tinereții — și-a plămădit idealuri a căror origină era viața de familie pe care a dus-o între ai săi.

A doua perioadă — Comedia Dragostei, Peer Gynt, Brand — de cunoaștere a vieții. Atitudinea lui Ibsen în fața ei a fost a copilului ce se miră și nu poate înțelege, a copilului cinstit care neputându-se potrivi cu cei din jurul său ar vrea să-i facă pe ei la fel cu dânsul.

Perioadă de amărăciuni, epoca de răstăciri din țara negurilor în țara soarelui și iar în țara negurilor. Amărât, revoltat dar păstrând acea candoare ce îl făcea să spere o radicală transformare a societății, se pregătea de luptă.

Își pusese toată nădejdea în războiul dela 1870. Credea că un eveniment de natura lui va putea sguđui, trezi conștiințele. Dar a doua zi după pace, viața își relua cursul obicinuit. De atunci Ibsen se hotărî să ia ofensiva.

Aceasta a treia perioadă — perioada Don Quichotistă — cuprinde ciclul de opt piese în cari se poate urmări curba scoboritoare a entuziasmului, a încrederii în sine și în principiul pentru care lupta. Dela **Nora, Strigoii, Stâlpii societății**, Ibsen ajunge sovăind la **Rosmerholm** și **Constructorul Solnes**.

Și pentru prima oară Ibsen ia contact cu realitatea, copilul mare trezindu-se dintr'odată moșneag.

Esecul social al marelui norvegian se explică și prin inexistența sau în tot

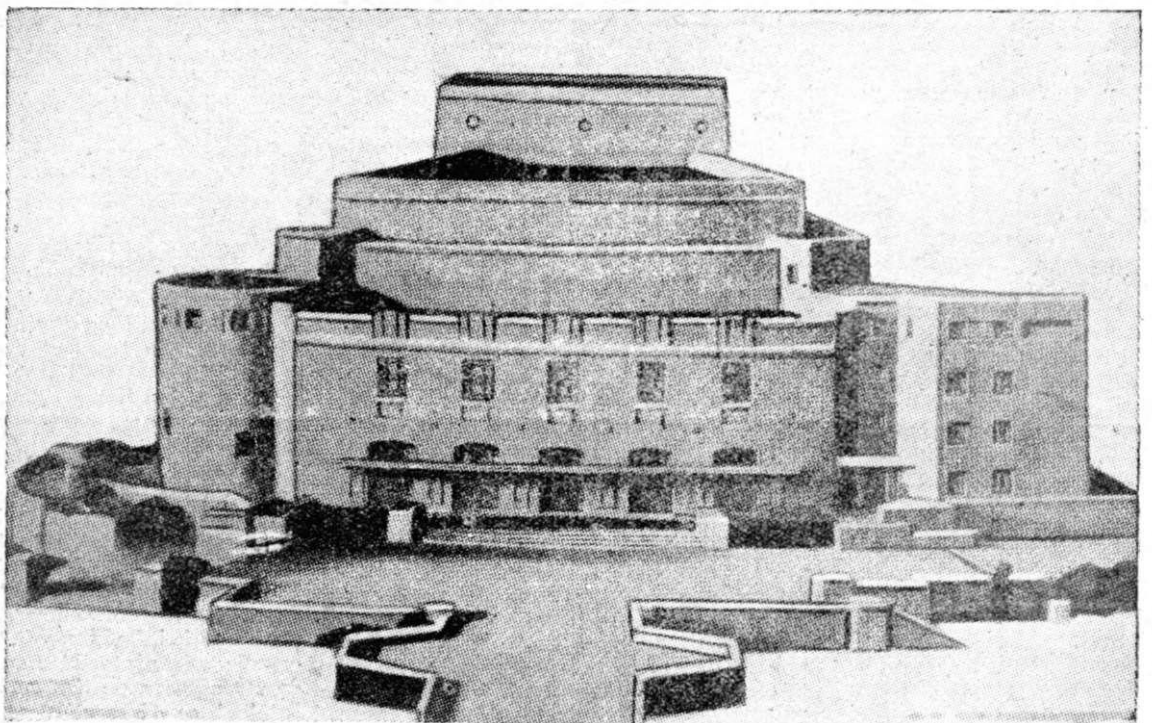
cazul, nebulosul constructivității să echilibreze nihilismul. Și asta este mare pentru forța, pentru marea intruchipare a ideilor sale și pentru aceste idei dintre cari multe s'au infăptuit treptat și dela sine, pierzând astfel interesul vital.

IOSEPH IGIROȘU

MITICĂ POPESCU

Miercuri 21 Martie are loc la Teatrul Mic, premiera comediei „Mitică Popescu” a d-lui Camil Petrescu. În rolul principal d-lu Mișu Fotino.

Proiectul de mai sus este destinat teatrului shakespearean pe care admiratorii marelui Will. intenționează ca să-l ridice la Stratford-on-Avon, locul de naștere al marelui poet. D-șoara Elisabeth Scott, o tânără arhitecta din Londra, a luat primul premiu la concursul deschis pentru desenarea acestui teatru.

plastica

GRUPUL CELOR PATRU

Cele trei grații. Cei trei Frattellini. Cei patru evangheliști. Cei patru draci...

La căminul de arte Regina Maria expun cei patru :

D. Tonitza, d. Ștefan Demetrescu, d. Fr. Șirato și d. Han.

Răsună de-a fi a quartetului e „armonia”.

Armonia e pur și simplu un proces material de vibrațiuni întretăiate după legi fizice cunoscute.

Noi : cutie de rezonanță, expuși imperfecțiunii sau perfecțiunii celor ce s-gândăresc coardele : aspiranți sau virtuoși, clasici, romanțioși, sau tip : „cor de negri”. Încât, din punct de vedere al cotidianelor evenimente „cei patru”, nu sunt nici măcar o catastrofă.

Suntem încovoiați de cenușiul preocupărilor zilnice. Emotivitatea temperamentului ne e atenuată prin eroziunile imprimare de „obișnuit”.

De aici se nasc la unii generoși, gânduri caritabile spre a ne procura pete luminoase de bucurie :

Un tablou cu floricele, altul cu apus roșu ca boiaua roșie, o natură moartă etc...

Bănuim aceste intenții „celor patru”. Vor să ne descrețească fruntea, vor să ne excite fantezia, vor să ne pue în fața naturii pe care o ignorăm, vor să ne adoarmă — pace sufletului. Foarte frumos.

Constituit pe o hedonistică idee fundamentală quartetul ne răpește pentru câteva clipe din tristețea ambientă.

Cei patru se pricep. Nimic de spus.

Bucuroși și triști. Asta-i viața. Rămănem însă cu dorul cel mare. Vrem extaz. Disperare până la paroxism. Vrem să fim umiliți de artă. Vrem să ni se facă o scară ca să ne suim la ea.

Vrem, să intrăm, o clipă doar, în templul unde frumosul se realizează în reprezentări ce nu suportă judecată.

În templul unde a slujit Géricault, Delacroix, Thomas Couture, Breton, Carrière și alții...

Șansonetele „Vasul cu flori”, „Baltă cu apus”, „Turc la Balcic” nu ne satură.

Vrem „Le radeau de la Méduse”, „La Barricade”, „Les Maternités”...

D. Tonitza trăia până mai eri sub greutatea acuzei că simplificarea-i caracteristică, n'ar fi decât un gând de originalitate ușurat prin insuficiența studiului.

Infuriat, a căutat și a reușit să ne dovedească inversul.

Dar ce ne interesează ?

Noi știm că d. Tonitza știe să coloreze. Din coloristica sa se degajă căldură și acorduri polichrome.

Ceace nu-i suficient e că solfegiază. Ar dori să compue ceva complex. În acest scop i-ar trebui un timp de repaos

pentru a scăpa de obsesia paletii de studiu pe care s'a prins formula unei culori ca tencuiala, cu dosaj precis și constant, întrebuințată mai mult sau mai puțin în toate tablourile :

La unele îi zid, la altele îi carne și la altele cer.

Apropos : de ce-or fi atât de scumpe schițele cu ceva gălbui intitulate : „Alb și negru ?” Doar nu-s antichități.

D. Ștefan Demetrescu e în acelaș ton dar în altă gamă. Cam aceeaș calorică structură, deaceeaș valoare vibratorie. Aceeaș distribuție a planurilor, aceeaș molatecă atmosferă.

Ceva mai bemol. Atinge clapa albasturii profunde și-a „brun-urilor” umbrite.

D. Ștefan Demetrescu e un nordic în vigiliatură orientală.

Dovada : Poarta turcească (No. 22).

Nu mai e tânăr : Toamna din „Nudul” (No. 14) ne-o mărturisește.

Și i-a plăcut viața : Il dă de gol „Tovarășii de plajă” (No. 11).

Îmima însă, mai ales la un artist e veșnic tânără. Și'n această ordine de idei d. Ștefan Demetrescu va trebui să devie în „grupul celor patru” nici primul, nici al doilea, nici al treilea, ci tenorul, baritonul sau basul. Contrabasul îl deține d. Han.

În felul acesta ar cădea în terță cu d. Tonitza și-ar rămânea solist numai pentru desemnuri : admirabile, calde, dulci, grațioase și eține la preț.

D. Fr. Șirato

Ași dor să am o tabachere emailată de d-sa.

Aș face-un chef în lumina artificiiilor ce le-aprinde în natura redată de d-sa.

Aș comite-o crimă în nopțile-i de tușuri violete.

Am inclinațiuni rele dar nu sunt vinovat. D. Șirato e autor moral.

Viciul are frumuseșea lui, are filozofia

lui, își are o tehnică specială. Și de multe ori caracterizează omul — ca forță. — mai bine decât haina veche a virtuților.

Cu atât mai interesant cu cât d. Șirato are un admirabil studiu pentru „Maica Domnului”.

D. Han, sculptorul.

Grupul celor patru a făcut destul timp obiectul de căpetenie al criticilor.

Sunt consacrați și nu vom încerca să-i mai diseccăm.

D. Han își are loc stabilit. Ne preocupă doar ceea ce ne servește nou. De data aceasta e o „Elegie”. Un nud de față stând jos.

În privința titlului nu spunem nimic. E un capriciu. Și Rodin și-ar fi putut intitula „bătrâna-i Holmiöră : Sonet.

„Elegia” d-lui Han e din piatră, șade pe-o piatră, ese o bucată de vreme afară din piatră și pe urmă, când să se piardă, intră din nou în piatră.

Nu oricine știe ce-i cea Elegie. Un burghez spectator se lega de proporții.

El nu știa că artistul e concurentul lui Dumnezeu și că nu e reținut de nimic, să nu-și creeze făpturile după chipul și asemănarea lui.

Și noi am dori să ne făurim o androïdă pe care s'o strigăm : „Petală de zefir purpuriu”.

Ce bine-i că Eminescu privește pe deasupra tuturor acestora...

„Eu rămân la toate rece”. Era mai rece însă cel de la Putna. Păreare.

„Ce-i patru” sunt, necontestat, o etapă în arta românească.

Grămădeala sutelor de nechemată din ultimul timp, învederește necesitatea apostolatului.

Pare că văd o compoziție : O rostogolire de dealuri. În vârf statuia Frumosului. Pe drumul serpuit „Ce-i patru apostoli” cu toiagul pe paletă urcând culmile. Succes.

ION SAVA

ȘT. DEMETRESCU
Tovarășii de plajă

aşa şi-aşa...

Simpaticul şi — încă — tânărul confrate Petrovici Hope lucrează şi la Argus.

De această redacţie îl leagă afară de interese pur gazetăreşti şi o comunitate de simpatie cu bunul director faţă de un sistem de pălărie care poartă numele marelui Tribun dela 1870.

Intr'adevăr atât d. Petrovici Hope cât şi d. Gafencu poartă pălărie tare.

Consecinţa este o perpetuă confuzie. Intr'o zi în care d. Petrovici iar luase din greşeală pălăria patronului acesta îi atrase atenţia.

— Iar mi-ai luat pălăria.

— „Ca să am mai multă autoritate glumi distratul confrate. Dar d. Gafencu se apropie şi bătându-l pe umăr îi strecură surâzând fraza perfidă cu care Metternich descuraja pe regele Romei.

— Tu as le chapeau mais tu n'as par la tête.

Căci la „Argus“ tachinările între confrăţi sunt de rigoare.

Un foileton îndărătnic reţinuse pe amicul nostru Tudor Muşătescu la Rampa la ora când toţi colegii plecaseră la masă.

În faţa biuroului său răsări deodată o apariţie feminină care se recomandă:

— „Sunt fiinţa pictorului Vasilescu.

Ridicându-se în picioare Muşătescu răspunde important:

— Şi eu sunt fiul lui Alexandru Muşătescu.

În redacţie.

Se făcea revizia paginilor de probă din ultimul număr al „Universului Literar“.

Romulus Dianu cerceta poezia lui Şiclovanu iar Şiclovanu cerceta nota ce anunţa publicarea „Vieţii minunate“ a lui Anton Pann.

— „Cum aţi scris romanul în colaborare? întrebă Şiclovanu.

— „Simplu: Eu am scris vocalele şi Sergiu Dan consoanele răspunde Dianu. Foarte simplu...“

Cine nu ştie agitaţia din toate redacţiile în ajunul numărului de Duminică. Aglomeraţie de materie, complicaţii de paginaţie, clişee puse în ultimul moment au drept consecinţă straşnice încurcături în aceste numere. Astfel în „Rampa“ de Duminică a fost o savuroasă încrucişare de fotografii.

Fotografia Karsavinei a fost pusă în locul acelei a lui Sullivan şi vice versa, şi fotografia pictorului Şirato a fost pusă în locul acelei a actorului Victor Boncher şi vice versa.

MOARTEA LUI HERODOT

S'a stins din viaţă la Târgovişte TAURUL HERODOT, ultimul vâstar frumos al rasei noastre de munte.

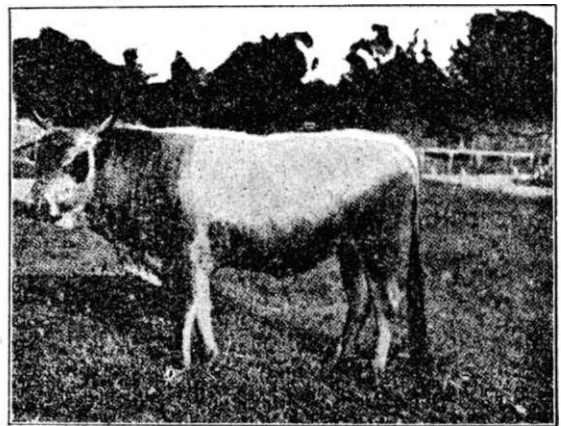
Provenia din partea de sud a Judeţului Muşcel de unde fusese cumpărat de o comisiune anume instituită de către fosta Comisiune Zootehnică a Judeţului Dâmboviţa în 1925.

Era socotit ca un frumos exemplar al acestei rase tipul roşcat, amintit de istoricul grec Herodot prin veacul III înainte de Crist, pe vremea Sciţilor.

Raritatea acestui exemplar frumos, a provocat în mulţi crescători locali ideea a se reveni la rasa românească pură selecţionată.

Instinctul de conservare al sătenilor noştri de la munte s'a manifestat cu toată vigoarea la Bezdăd, unde acest taur, servind numai o lună ca reproducător, a avut o întrebuinţare ca atare, mai mult decât activă.

Am zis că este ultimul vâstar românesc, pentru că un al doilea la fel n'a mai fost găsit cu

A fost judecat de căpi l'au cunoscut, ca un exemplar rar, intrunind în el toate însuşirile rasei noastre de munte, așa de puțin studiată și neglijaată în creșterea și reproducție.

Conformațiunea lui armonioasă, elegant în formă, cu o expresiune de nobleță care se degaja din toată ființa lui, vigoarea masculină asociată cu blândețe, a făcut să fie alintatul tuturor cunoscătorilor cari l'au văzut și îngrijit.

toată stăruința ce s'a depus în Județ, și pentru că ideea selecționării rasei de munte pare a fi scoasă din programul zootehnic oficial.

Un mormânt mai îngrijit și o inscripție la capul acestui taur e tot ce s'a putut face pentru rasa noastră de munte și care va arăta generației viitoare data dispariției ei.

Decembrie 1927

Dr. Vet. DIACONU
Târgoviște

Cliseul de mai sus reprezintă o pagină din ultimul număr al unei reviste veterinare. Oricât de mult suntem obi-

nuși cu limbajul celor care iubesc malele parcă „Moartea lui Herodot“ e de tot.

CE NU MAI ESTE ȘI CEEACE S'A NASCUT DE PATRUZECI DE ANI

Intru'nul din cele mai plăcute pasagi ale frumoasei sale cărți de amintiri **La Gerbe d'or** — unde găsim rând pe rând emoție ca și voinșie — Henri Béraud s'a amuzat în enumerarea diferitelor lucruri, pe cari le-a văzut dispărând sau născându-se de patruzeci de ani:

„Ei, bine! eu am văzut dispărând, odată cu clacurile, tot ce eri era și astăzi simte deja umezeala muzeului: pictura de gen, umbrele chinezești, profesorii de scris, cioclii, orchestrele de țigani, pomada ungurească, macferlanul, bri-ceagul, taverna, portofelul de mărunțiș, piesa de o sută de gologani, bereta de catifea, flașnetă, orga de Barbaria, taburelul, divanele turcești, ciorapii negri, frou-frou-rile, valsul lent, romanța, cupeul, voaleta...“

Și în același timp am văzut născându-se tot ce transportă, încălzește, place, cucerește și ucide omul din prezent, tot:

rotativa, môtôro-ul, dynamita, submarine, sketche-ul, sleeping-ul, poker, aerul lichid, cubismul, mașina de scrie, bolșevismul, microscopul, taylorismul, războiul gazelor, foot-ball-ul, băietășul, sensul unic, jurnalele de informație, mașinile vorbitoare, fotografia în culori, torpila, star-urile, praful de pușcă, fum, proiectoarele, cocaina, sculpa, neagră, cămașa de mătase, radiu, greffa animală, motocultura golf-ului, călzirea centrală, frigul artificial, chleston-ul, razele X, 606-le, T. S. F.-ul, automobilul, avionul, cinematograful.

Ce putere de evocație în această cascadă de substantive. Câte elemente nazlii, melancolice sau chiar serioase și totuși Béraud n'a înșirat totul. Sesc multe emisiuni în listele sale. Ce știe? Poate chiar din cele mai serioase și totuși Béraud n'a înșirat totul. Sesc multe emisiuni în listele sale. Ce știe? Poate chiar din cele mai serioase și totuși Béraud n'a înșirat totul. Sesc multe emisiuni în listele sale. Ce știe? Poate chiar din cele mai serioase și totuși Béraud n'a înșirat totul.

literara

oseama de cuvinie

Bernard Shaw nu este tandru cu nimeni; nu face excepție nici chiar pentru confracții săi:

— Vedeti această tânără femeie? Ii spunea într-o zi un prieten.

— Da.

— Ei bine, aceasta este metresa lui N... dramaturgul.

Și Bernard Shaw răspunse:

— Adevărat? Eu credeam că numai publicul doarme cu el.

Sacha Guitry, cu mult timp înainte de debuturile sale, reușise să constituie un depozit respectabil de bancnote, pe care îl depuse la o bancă din Paris. I s'a eliberat de asemeni un carnet de cekuri, cecace l-a încântat foarte mult, căci, după cum spunea el, semnând un mic dreptunghi de hârtie putea să și plătească orice cheltuială.

Într-o zi însă primește dela bancă un aviz, prin care era înștiințat că tot contul său era lichidat și că avea trecut la pasiv ușoara sumă de 3000 de franci. Sacha se duse la bancă și ceru explicații:

— I-adevărat că...

— Domnule, îi explică repede casierul, iată registrul din care reiese că depozitul d-voastră s'a consumat și că mai datorați suma de 3000 fr.

— Bine, foarte bine, spuse Guitry, și pentru a mă achita... vă voi trimite un cek.

Se discutau înaintea lui Oscar Wilde teoriile psihologice ale lui Max Nordau și despre cartea sa **Degenerescența**. S'a erit faimosul pasagi, unde savantul dezvoltă ideea că orice geniu este o specie de accident patologic și că se găsește la limita extremă a nebuniei.

Wilde avu aerul că a suferit o injurie personală. Dar păstrându-și calmul, replică:

— Se poate ca geniile să fie nebuni; dar ce este atunci biata omenire, când restul oamenilor sunt niște imbecili?

Într-o seară Oscar Wilde se plimba, cu spiritul său întunecat și dureros, pe cheiurile Senei. De-odată zărește un individ, curbat peste parapetul unui pod și care privea cu tristețe cum curge apa.

Crezând că vrea să se sinucidă, Wilde se apropie de el și gata să-l consoleze, îl întreabă:

— Sunteți un disperat?

— Nu, sunt frizer, făcui individul, întorcându-i spatele.

b a z a r

LUMINA INVIZIBILĂ ULTRA-VIOLETA ȘI VIAȚA

După interesante cercetări, s'a ajuns la presupunția că această lumină invizibilă, va fi poate, într'un viitor apropiat, un factor de restaurare a energiei chimice. Remarcabila proprietate pe care o posedă de a accelera fenomenele biologice, la vegetale, a fost semnalată, încă de 10 ani în urmă.

Bastonașele de vanilie proaspete, nu au nici un miros; chiar în cazul când sunt verzi, se coc și se parfumează, într'o clipă, sub acțiunea razelor ultra-violete. În extremul orient, s'au realizat experiențe, cari demonstrează acțiunea de accelerare a razelor ultra-violete, asupra creșterii bananilor, și ananasului. De asemeni, bastoane din trestii de zahăr, cultivate în întuneric sub acțiunea razelor ultra-violete, și-au câștigat în scurt timp funcțiunile clorofilene. Descoperirile cele mai captivante sunt datorite lui Daniel Berthelot: Untdelemnul spunea el, care reprezintă, până de toate zilele, a industriei moderne, rezultă din fosilațiunea plantelor verzi, a epocii carbonifere.

Cărbunele pe cari îl consumăm în cazanele noastre este acela pe cari, plantele preistorice, l'au împrumutat acidului carbonic din aer, sub acțiunea soarelui. Pe când după Lavoisier, respirația este o combustiuine, prin cari animalul consumă cărbunele său propriu sub formă de acid-carbonic și hidrogenul său sub forma vaporilor de apă, funcțiunea clorofilică, a plantelor verzi, expuse la lumină, este o anticombustiuine prin cari planta, absoarbe, reia, ambele gaze viciate ale respirațiunei animale (acidul carbonic și vaporii de apă) și le combină, pentru a fabrica zahărurile și principiile ternare, cari servesc de regim nutritiv erbivorilor și omului.

LENEA IN MADAGASCAR

Governatorul insulei Madagascar a introdus o interesantă inovație financiară, care nu ar strica dacă s'ar introduce și în țările fără climă tropicală, acest puternic stimulent al lenei. Governatorul a făcut un regulament în urma căruia toți locuitorii acestei insule, atât europeni cât și indigeni și cari nu au nici o ocupație să plătească un impozit. Fiecare european leneș între 21—55 ani este supus unui impozit de 25 franci pe zi. Indigeni între 18—50 ani și cari se ocupă cu acelaș sport sunt supuși unui impozit de 20 de franci pe zi.

Venitul rezultat din încasarea acestui impozit pus pe fiecare leneș — și deducând din cifrele amintite, acest venit este destul de respectabil — și se pune la dispozițiunea asociațiunilor de binefacere.

caricatura zilei

CAT PE-ACI

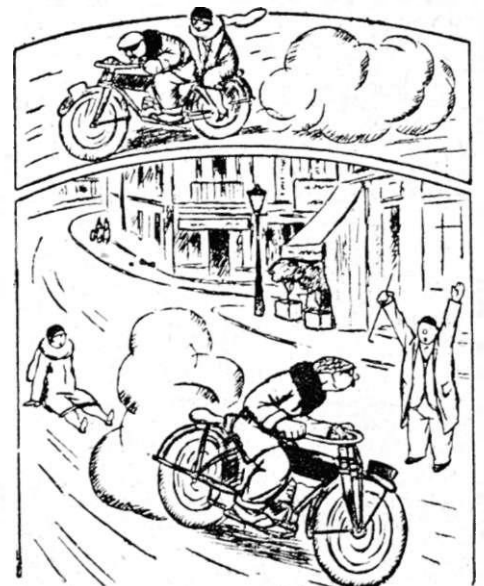
— Ți vine să crezi? Micuțul meu era cât pe aci să ia premiul întâi.

— Oh! Da?

— Da, l-a luat vecinul lui din stânga.

(Dimanche illustré)

GRABA

— Hei, domnule, domnule, a căzut doamna, care vă însoțește.

— Mulțumesc! O iau la întoarcere.

(Le journal)

carti redate în extrase

VIATA JULIEI de LESPINASSE

André Beaunier

Cititorii noștri înțeleg desigur, că aceste povesti ale existențelor celebre, ne interesează amănuntul sugestiv creator de culoare locală, evocator și înedit. Julia de Lespinasse a trăit în societatea oamenilor mari ai timpului ei, a cunoscut spiritul de viață modernă a veacului și i-a înfățișat ea însăși priu simpla sa viață. Este istorie vie a unui secol, oglindit într'una din cele mai emoționante existențe.

M-lle de Lespinasse M-lle Clairon D'Alembert Helvétius Crébillon Fontenelle
Buffon Montesquieu

„Nu era deloc frumoasă. Dar urătenia ei nu avea nimic respingător la întâia privire. La a doua te obișnuiai cu ea. La cea de a treia privire o uitai“.

E mărturisirea unuia din amanții Juliei de Lespinasse, mărturisirea unui om, care n'ar fi minjit decât pentru ca să retușeze în bine spre gloria bărbăției lui. Ce legende și ce nelămuriri au izbutit să facă din această fată bătrână o curtezană și din sterpele ei conflicte de conștiință o pasiune? Și purtătoare a celor mai mari isprăvi a trecut Julie de Lespinasse în cronica timpului ei?

Dacă Ninon de Lenclos cu sincera ei veselie de libertinaj franțuzesc rezumă cu freamăt de viață apropiată veacul al XVII, dacă cel de al XIX-lea și-a găsit traducerea tragediilor lui sentimentele în viața viguroasei George Sand, Domnișoara de Lespinasse este în secolul XVIII semnul cel mai limpede al spiritului a-celor vremuri. În aceeași măsură în care Jean Jacques Rousseau este precursorul romantismului în literatură, este Julie de Lespinasse virtuoașă și tragica prevestitoare a unui aceluiaș spirit în dragoste. S'ar putea specula cu succes asupra identității de mentalitate și asupra

legăturilor dintre filozofia veacului și carierilor sale amoroase. Existența Domnișoarei de Lespinasse este o față a sa. Ceeace în biuroul lui scria D'Alembert pentru enciclopedie, talmăcia cu alte mijloace de expresie și în mai puțin sobre preocupări matura curtezană în buduar. O aceeași lume desemnată în două chipuri. Se pare că nimic nu este accidental în existența femeii acesteia și că orice eveniment răspunde unei predestinări și unei logici neînfrânte. Domnișoara de Lespinasse nu ar fi fost posibilă în alt timp, decât în al ei, tragediile sale nu s'ar fi întâmplat pe nici un alt meridian decât pe cel al Parisului, fiecei relica sa întârziere n'ar fi trăit de parte de cel mai imposibil ridicol de cât numai pe cheiurile acelei Sene, trecută zilnic de pașii scurți ai vagabondului Rousseau, de călcătura apăsată și rară a lui D'Alembert, de mersul terestru și prudent al patriarchului dela Fernay, amicul Voltaire.

Julie de Lespinasse, o mare curtezană? A trebuit acest veac incert, care a fost cel de al XVIII-lea, ca o fată bătrână și o soacră ratată, să-și legene un an deasupra capetelor contimporanilor săi, un

chip alb de fecioară tragică și amărită. Dar iată-i povestea.

COPILARIA

S'a născut la Lyon în casa lui K Basiliac, chirurg. Madeleine Gan-sofia acestuia era moașe. Țineau împreună o casă discretă, unde se retrăse doamnă din înalta societate, Julie de Albon, ca să nască în taină. Nobila de Albon, despărțită de bărbatul ei de câțiva ani, mamă a doi copii legitimi — D'Albon de 16 ani și Camil de opt — fusese mai cu șapte-spre-zece luni înainte ma unui bastard crescut departe de la mânăstire. Ultima născută este botezată la 10 Noembrie 1832 sub numele de Marie-Jeanne-Eléonore de Lespinasse.

I se inventă un tată Claude de Lespinasse burghez din Lyon, care nu s'ar nează actul de botez, pentru că este absent și e absent pentru că nu există se născoceste o mamă, Julie Navarre care deasemeni nu există. I se dă un naș, o nașă imaginară și în acest neant de stare civilă este declarată legitimă.

ADOLESCENȚA

Contesa d'Albon, care o crescuse Julie până la cincisprezece ani cu o gustoste întregă, moare. Fiica sa cea mare, Diana, este măritată cu Gaston de Vichy. Camil este căpitan într-un regiment de cavalerie. Ce să facă Julie? O fată cu dorul ei de viață nu se trage patriarhal la mânăstire la această vârstă „a făgăduințelor și-a florilor“ cum trebuia să se spună pe vremea aceea. Diana și soțul ei o invită la casa lor Champrond, ca să locuească preună.

Au doi copiii, Abel și Alexandre, avea curând o fiică Anne-Camille. Julie ar putea să se amuze îngrijindu-i acești nepoți ai ei, instruindu-i, și să se du-se cu ei. Iat-o dar liniștită în această casă, unde se crede la adăpost. Dar într-o bună zi Julie află — probabil chiar gura prietenoaselor ei gazdă — un lucru îngrozitor, pe care nimeni n'ar fi trebuit să-l știe: ea este întru-văr fiica doamnei Albon, dar basiliacul Ceva mai mult și mai tragic. Este sora vitregă a Dianei, dar îi este și

regă... Cum? Este o poveste stranie crudă. Contele Gaspard de Vichy, amnatul oficial al Juliei, de vreme ce este sora contesei Diana de Vichy, te fără îndoială tatăl ei. Poveste care mințește tragedia Atrizilor și destinul lui Oedip. Așa dar Gaspard de Vichy, înainte de a se fi căsătorit cu Diana d'Albon, fusese amantul Juliei d'Albon. Acest Claude de Lespinasse, trecut drept tată al Juliei de Lespinasse pe acel de botez la 10 Noembrie 1732: o fanmă. Amantul doamnei d'Albon, tatăl Juliei de Lespinasse, șapte ani mai târziu avea să se căsătorească cu fiica cea mai mare a amantei lui. Iată-l cumnatul propriei sale copile, ascuns în dosul unor aparențe onorabile și minci-nase.

De ce nu s'a tănuț până la urmă această oribilă tragedie și pentru care motive s'au destăinuit Juliei cruzimi ignorate de buna sa credință? Probabil pentru a o împiedica să-și revendice drepturile sale la moștenirea mamei-sii. Meschini, oamenii socotiseră prudent, generoasă și bună, Julie n'ar fi vrut niciodată să mai păstreze legături — și că bănoase — cu un trecut, de care era vinovată, dar de care nu mai putea să se rușine.

Nu cunoaștem toate piesele dramei; gresi învinuindu-i pe acești oameni, care nu îi cunoaștem și care au ael de a se fi zbatut sub păcat fără generozitate de inimă sau bani. Faptele nu aici și nu mărturisesc lucruri prea ne despre ei. Ele indică o întregă amă, mai multe drame multe greșeli necazuri. Șeptesprezece ani mai târziu după aceasta, tânărul Abel de Vichy, tată și nepot al Juliei de Lespinasse, notează în jurnalul său intim aceste surte și aspre cuvinte:

„Am avut o întrevedere lungă cu mama despre domnișoara de Lespinasse. Ce ori!”

PLECAREA

„Ororile” aflate o zguduiră adânc pe Julie, care nu le uită niciodată. Târziu, târziu de tot îi scria lui Guibert, amantul ei:

„Întro zi, prietene, am să-ți povestesc sururi, ce nu se găsesc nici în romanele Prévost și Richerdson. Povestea mea este alcătuită din împrejurări atât de triste, atât de crunte, încât m'a învățat că adesea adevărul nu este și verosimil. Eroinele de roman au puțin lucru spus despre educația lor. A mea ar trebui să fie scrisă prin ciudățenia ei. Într-o seară, în iarna asta, când amândoi am fi triști, apliceți spre gânduri, îți dau și mijlocul de a-ți trece vremea, citind o poveste, care te-ar interesa, să ai găsi-o într-o carte, dar care te face să-ți imaginezi o mare oroare într-un neamul omnesc. Cât de cruzi sunt oamenii! Tigrii sunt mai buni decât ei!”

De vreme ce douăzeci de ani dela aflarea tainelor pomenite, tristețea Juliei dispăruse, ne închipuim lesne că nu mare îi fu durerea chiar în zilele acestea. Se hotărî să plece departe de o țară atât de sinistru alcătuită. La Paștele cunoștea numai pe sora incestuosului tată, doamna du Defand. După câteva săptămâni, o pornește în Aprilie 1754 în călătorie de douăzeci și doi de ani.

Doamna du Defand îi scrisese scurt: — „Regina mea, fă-ți pachetele și vino.”

DEBUTURILE MONDENE

Salonul monden al doamnei du Defand avea acest farmec de a fi adăpostit între zidurile unei mănăstiri austere. Fără să-și piardă însă nimic din libertatea și grația mondenității sale. Cu o sută de ani înainte îl locuise doamna de Montespan, Julia călca deci într'un loc predestinat. Anturajul amfitrioanei însă trebuia să răspundă exigențelor vârstei sale. Se pare că majoratul acolo era la patruzeci de ani.

De aceia primele succese ale Juliei au fost tomnatece, ridicole și austere: cereri în căsătorie. Când între pensionarii casei, își face loc într-o seară, din întâmplare, silueta suplă și bărbătească de a unui tânăr irlandez, domnișoara de Lespinasse iubește brusc. Fericitul era domnul Taafe. Doamna du Defand își simte întâietatea sentimentală primejduită și reacționează sever. Domnul de Taafe în Irlanda și Julie în camera ei de culcare. Unde desigur se otrăvește, luând o doză tot atât de sigur, insuficientă. Tragedie trecătoare și simplă. Geniul amoros al domnișoarei de Lespinasse nu își împlinise încă vârsta. Avea 25 de ani.

D'ALEMBERT

Era unul dintre cei mai tineri vizitatori ai salonului Doamnei du Defand: cincisprezece ani mai în vârstă decât Julie. Un băiat minunat, vesel, de o veselie, care mergea bucuros până la bufonerie și care îl făcea să semene mai mult cu un Italian decât cu un francez. Nu prea își îngrijea nici costumul, nici frizura. Își întrebunța talentul în imitații; dar plăcea cu atât mai mult în maimuțărirea personajilor celebre cu cât se știe că este un admirabil geometru, un om de geniu, foarte serios, și cu cât lumea se amuză văzând oamenii altfel decât cum și-i închipuc. Mic de statură, blând și amabil, puțin boem, de decență și politeț, își dădea această infățișare de veselie, pentru ca să-și ascundă adevărul său caracter, o sensibilitate distinsă, un dar ascuns de reverie, o timidă dezamăgire și în ciuda tuturor acestora o nădejde.

Din cea de întâiu zi a iubit-o pe domnișoara de Lespinasse.

Se pretinde că iubirea lui D'Alembert n'au făcut nici un rău nimănui și că natura l-a scutit inocenței. A iubit pe fiica doicii lui și a lăsat-o așa cum o făcuse Dumnezeu. Una din admiratoarele lui exuberante, spunea despre el: E un Dumnezeu”. Dar o răutăcioasă a răspuns că dacă ar fi Dumnezeu ar începe prin a se preface în bărbat. Iar doamna de Chalmes susținea, că D'Alembert chiar într'un serai și-ar păstra eternă copilăria. Luorul nu este însă chiar sigur.

Intr'adevăr D'Alembert nu se arata și nu era un faun; muncia mult, ducea o viață liniștită și ordonată: numai că nu părea prea îndrăgostit de traiu bun. Asta e tot.

D'Alembert o iubește nemărturisit pe Julie. Ea îi acceptă prietenia și atât. Amândoi pun la cale mici revolte în ordinea salonului doamnei du Defand.

Pe încetul în camera Juliei se formează un al doilea cerc, care în clipa, când este descoperit de amfitrioană trebuie să-și mute reședința. Domnișoara de Lespinasse locuiește acum într-o casă proprie, urmată de credincioșii ei D'Alembert, Marmontel, Turgot și Chastellax. Cel dintăiu locuiește chiar cu ea. Secretarul amfitrioanei? Poate, dar de vreme ce și ușile sălii de baie sunt deschise avem dreptul să presupunem că nu totdeauna își adora filosoful, această calitate domestică. Oricum mulțumită lui cercul domnișoarei de Lespinasse devine „laboratorul Enciclopediei” și „clocitoarea candidaților la Academie”. Reuniune mondenă prețuită și invidiată.

DOMNUL DE MORA

La 19 Decembrie 1766 Julie îi scrie baronului de Holbach că inima îi este plină de chipul și farmecele unui tânăr spaniol, cel mai frumos om din lume. Era nobilul spaniol de Mora, care la douăzeci și doi de ani avea un trecut de curcerii sentimentale vestite, două picioare frumoase și o spadă elegantă. Julie iubește însăfârșit, dar superbul cavalier trebuie să se reîntoarcă în Spania.

Și cum ar fi fost mulțumit ca din drum să se oprească la Fernay, o zi în tovrășia patriarhului Voltaire, d'Alembert — veșnicul unghiu al acestui inevitabil triumf — îl va servi recomandându-l.

După o întârziere de un an domnul de Mora se întoarce la Paris, unde rămâne opt luni. Dragoslea se mărturisește acum în ochii tuturor, exceptându-l pe d'Alembert desigur. Zâna academicienilor, Julie de Lespinasse, iubește cu furia celor 37 de ani ai săi neîntrebunțați.

Cavalerul se lasă terorizat. Vârsta și exigențele amantei impun. Cu doisprezece ani mai tânăr decât ea, domnul de Mora răspunde întârziatelor grații, cu tinerețea lui încercată, dar acum pe deplin cucorită. El, descendentul celei mai superbe aristocrații spaniole, generalul regelui și adoratorul doamenelor, gata să se căsătorească cu această bastardă matură și pasionată. Disprețuiește toate onorurile, tot fastul, cu care îl imbie cele mai celebre saloane princiare, pentru că să rămână docil, fericit și modest la pieptul amantei de patruzeci de ani. Și imaginea noastră este fericită, pentru că ne închipue de aproape această ferventă dragoste, care nu a izbutit să fie ridicolă pentru că a început prin a fi tragică. Intr'adevăr la sfârșitul celor câteva luni de concediu la Paris, iubitul se îmbolnăvește grav de plămâni și pleacă într-o stare disperată la Madrid. Julie rămâne însă. Dor de comoditate? Teamă de scandal? Prudență?

INCORNORATUL

Este desigur d'Alembert, care crezând că relațiile amicele lui cu frumosul general se reduc la cea mai îngerească prietenie, le dă ajutorul său devotat. Pentru ca să-i cruțe Juliei supărări, se duce în fiecare dimineață, decum se crapă de ziuă, la barieră pentru ca să aștepte scrisorile celui alt. Bietul și ridicolul bon om.

Baronul Grimm scrie despre el: „Nu este la Paris nici un nenorocit țărân, care să facă atâtea curse, atâtea comisiune obositoare, câte face primul

geometru al Europei, șeful societății enciclopedice, dictatorul academiilor noastre, pentru serviciul domnișoarei de Lespinasse.

DOMNUL DE GUIBERT

„Și Julie? Suferă. Cu accese de tragedie ucigătoare, cu disperări brusce, cu încercări de sinucideri. Vai! de ce nu moare? Cu câtă bucurie și-ar întâmpina moartea și cum s'ar consola în pieire! Fiindcă însă trăește îi trebuie probabil altfel de consolări.

Chiar înainte de ultima plecare a domnului de Mora, iată ce îi scrie domnișoara de Lespinasse lui Condorcet:

„Am făcut cunoștință cu domnul de Guibert. Îmi place mult. Inima lui se oglindește în tot ce spune; e puternic și elegant: nu seamănă cu nimeni.

Iată o dar iubind pentru a doua oară. Dacă lucrul s'ar petrece simplu ar fi natural și drept. O femeie nu mai iubește un bărbat și îl îndrăgește pe altul. În veacul enciclopediștilor însă ușa aceluiaș budoar nu era iertat să fie deschisă de doi bărbați, fără să se întâmple o mare tragedie spirituală. Când o femeie are patruzeci de ani și știe să scrie, nu primește în dormitorul ei un bărbat străin, până nu își mărturisește o dramă. Ar fi fost mult prea simplu ca domnul de Guibert să-i fi urmat firese întâiului iubit. Julie de Lespinasse este o eroină, nu o femeie. Deaceia această omenească situație a schimbării bărbaților, se complică pentru ea într-o sumbră și chinuitoare melancolie. Îi iubește pe de Guibert și îl ucide pe de Mora mărturisindu-i cu lamentabile accente le pasiune târzie această nouă aventură. Nici măcar nu se poate împărți cămă între unul și între celălalt. Are lipsa de discreție de a vorbi lui de Guibert despre poezia primei ei iubiri și cruzimea ridicolă de a-l chinui pe muribundul de Mora cu tânguirile ei de față bătrână.

Ori de Guibert nu este un adolescent. La 28 de ani își are succesele lui mondene, amantele lui celebre și toate izbânzile probabile.

10 FEBRUARIE 1774

O lojă la operă. Se cântă Orfeu. Domnișoara de Lespinasse și domnul de Guibert singuri. Loja este suficient de mare pentru a-și ascunde discret o canapea. Perdele. Muzică. Iarnă.

Iată dar că această celebră amorează, care — din lipsă de date precise — era amenințată să rămână în Istorie față bătrână este cu certitudine.

A doua zi îi scria amantului, această scrisoare genială prin patima ei neocolită și sinceră:

„Prieten, sufăr, te iubesc și aștept“.

Dar pentru ca povestea să ia înfățișare de orb destin, în aceeași seară, la aceeași oră, departe în Spania, domnul de Mora suferă cel mai distrugător acces al bolii. Și Julie află. Închipuși-vi-o, mânia, tragică, nenorocită, blestemându-se, căindu-se și luptându-se cu patima de curând aprinsă. Este totuși femeie. Vârsta ei are un devotament matern, peste care temperamentul său fugos nu poate călca. Îl ceamă imediat pe domnul de Mora la Paris, unde sunt doctori destoi-

nici și climă mai prielnică. Bietul cavalier o pornește. În ziua plecării îi scrie: „Madrid 5 Maiu 1774, urcându-mă în trăsură ca să te văd“. Iar dela Bordeaux, unde puterile îl părăsesc definitiv, își începe câteva clipe înainte de a închide pe vezi ochii, o scrisoare:

„Din Bordeaux, 23 Mai 1774, sosind și murind“.

REGRETE POSTUME

Sensibilitatea dezordonată și pătimașă a Juliei de Lespinasse, este zdruncinată adânc de vestea nenorocirii. S'ar spune că femeia și-a pierdut mințile. După ce luni întregi îl jelește pe cel mort, văitându-se într-o disperare groaznică și zvârcolindu-se în răcnete, revine calmă către dragostea lui de Guibert, pentru ca nu mult după aceea să-i facă viața imposibilă, muștrându-l și învinuindu-l de moartea lui de Mora. Ea însăși se socotește ucigașa lui și se torturează inventându-și probele acestei crime, căindu-se public și blestemând.

„Am vrut să mor pentru domnul de Mora și m'ai făcut să trăiesc pentru d-ta“ îi scrie amantului ei într-o zi, pentru ca peste un ceas să-i mărturisească:

„Prieten, înțelegi cât te iubesc. D-ta singur și durerea mea e tot ce îmi mai rămâne. Să te iubesc, să te văd, sau să mor, iată cel din urmă și singurul dor al inimii mele“.

LITERATURĂ ȘI DRAGOSTE

De atunci încolo relațiile celor doi amanți devin din ce în ce mai chinute și pentru altul, se schimbă la fiecare clipă, se rup, se reiau, din ce în ce mai puțin sigure din ce în ce mai nesuferite. De-sele voiajuri ale domnului de Guibert ar fi izbutit să tempereze îndârjirea, dar din nenorocire amanții știau să scrie. Amândoi trăiau într'un veac de literatori și raisonneur. Scriind simțeau nevoia să dramatizeze situațiile simple, să literaturizeze o viață prin ea însăși suficient de nefirească. S'ar spune că Julie de Lespinasse și-a fabricat viața după modelul eroinei lui Rousseau, din romanul, care făcea pe atunci carieră, *La nouvelle Héloïse*. Și pe aceea o chema tot Julie. Fatală asemănare de nume. Domnișoara de Lespinasse parecă cu proprie voință își mutilază soarta pozând în tragic. Nu izbuteste niciodată să-i scrie lui de Guibert simplu și cumsecade. Paginile ei sunt de o grandilocvență patetică, retorice și declamatoare, fie că ține să-și spună astfel iubirea, fie că-l necăjește pe bietul ei amant cu o mulțime de învinuiri nedrepte.

Este de mirare că de Guibert își va căuta refugiu în pacea unei căsnicii cuorabile! Probabil că nu, de vreme ce în mijlocul unuia din accesele de patetism ale Juliei, pleacă fără s'o anunțe la castelul părinților domnișoarei Louise-Alexandrine Boutinon des Hayes de Courcelles.

CĂSĂTORIA LUI DE GUIBERT

Geniul liric al domnișoarei de Lespinasse a fost nu în faptul de a trăi pentru iubire ci în acela de a muri pentru ea. Vestea căsătoriei lui de Guibert a

fost primită ca o nenorocire. S'at tat aceleași frământări de totdeauna, celeași îndârjiri și aceleași înfruntări. La început mâniașă și hotărâtă orice luptă, Julie acceptă mai târziu dureroasă renunțare. Rămâne senină și vie o întâmplare, care o rizează în toată iubirea ei egoistă neroasă.

Într'o zi făcându-i o vizită lui Guibert, acesta o vesti că peste un ceas va să vie la el logodnica, domnișoara de Courcelles și că ar face bine să o astfel de întâlnire penibilă. Julie nu voi să audă. Rămâne pentru lupte. Rămâne pentru ca să se a

Închipuși-vi-l pe acest de Guibert murând palid și înspăimântat în fața lor două femei. Julie tace într-un prevestitoare de rău. Dar deodată seninază, surâde, vorbește din mângâie rivala, o copilă de șase zece ani și pleacă.

Emoționantă și neașteptată se

MOARTEA

Timpul dela logodna iubitudinii, moartea ei, este pentru Julie o

Se stinge treptat de lingoare. Iată și piere ză cu zi.

Ultima zi. 21 Mai 1776. Lângă d'Alembert și Abel de Vichy. În meră învecinată așteaptă de Guibert care o ultimă cochetărie a domnișoarei de Lespinasse l-a oprit să intre. Să fie văzută cu chipul palid și pus.

Muribunda cere o hârtie. Mămură. E pentru cel de afară:

„Prieten, te iubesc; iată durerea mea. Ține de d-ta să-l în otravă; din toate otrăvurile mai repede și mai violentă.

Vai! îmi este așa de greu și încât sunt gata să cerșesc mila rozitatea d-tale pentru a-mi da ajutor. Va sfârși o agonie dură în curând îți va apăsa inima de bunul meu prieten; fii odată virtute Mă sting. Adio“.

Puțin mai târziu se trezi. „Încă?“. Pe urmă nu mai spuse două ceasuri după miezul nopții

Editura Flammarion-

Crème Simon

OGLINDA Dvs.
Vă va spune

LA CRÈME SIMON

NICI USCATA, NICI BRÂNZA
nu fardează, dar fiind unsoare
pătrunde întradevăr în porii pielii
înviează epiderma, o mlădie
și avantajează luciul natural
al tenului Dv. Ea menține
Pudra Dv.
PUDRA SIMON